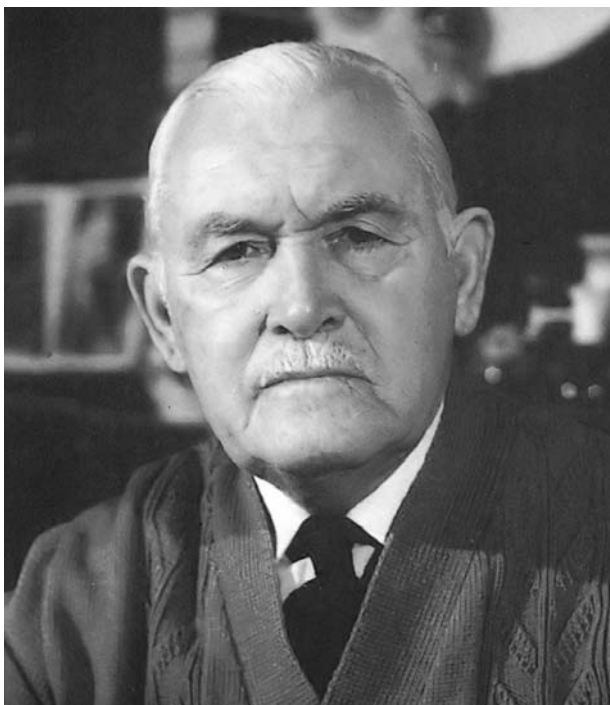

Dr. Faggyas István (1912–2007)

Ismét eltávozott közülünk valaki, akit sokan ismertek, szerettek és tiszteltek. Dr. Faggyas István nyugalmazott honvéd őrnagy, grafikus, néprajzkutató, Ózd város díszpolgára 2007 áprilisában, életének 94. évében távozott csendesen, békésen ebből a világból. Búcsúztatására a római katolikus egyház szertartása szerint április 26-án került sor Ózdon, a Gyári temető ravatalozójában, ahol tisztelői leróhatták kegyeletüket, végső búcsút vehettek Tőle. A szertartást követően szűk családi körben helyezték örök nyugalomra a szennai temetőben, azon a helyen, amiről így beszélt: Gömörben születtem, s gömöri földben fogok nyugodni, mert a Hangony patak azon oldalán fekszik a temető, amely Gömörhöz tartozik. Ózd díszpolgáraként ugyan megillette volna a városi díszsírhely, de ő még életében úgy döntött, hogy inkább szerettei körében kíván pihenni.

Édesapja molnár volt, a keleméri malom tulajdonosa. Édesanyja a gömöri eredetű Bódi családból származott. Iskoláit szülőfalujában kezdte, majd édesanyja családjának támogatásával a miskolci főreálgymnáziumban folytatta. Ennek befejezése után jogot tanult Miskolcon és Pécsen, ám jogi pályára soha nem lépett. Előbb gazdálkodott, majd a második világháború befejezését követően szülei malmában segédkezett, az adminisztrációs munkát irányította egészen 1949-ig, a malom államosításáig.

A miskolci főreálgymnáziumban eltöltött nyolc év alatt nagy hatással volt rá tanára, Veszprémy Jenő festőművész. Az ő irányításával kezdett rajzolásal és festéssel foglalkozni, amihez kedvteléseként időről időre vissza-visszatért,

utolsó éveit is leginkább ez a foglalatosság töltötte ki. Rendkívül termékeny grafikus volt. Klasszikus szépségű, lendületes tusrajzainak elsődleges témája a vágató ló, s mindaz, ami az embert e nemes állathoz köti – olvashatjuk róla a *Kortárs Művészeti Lexikonban*. A lovak visszavisszatérő szereplői rajzainak, ám emellett egyéb témák is megragadták a figyelmét: a régi Kelemért szimbolizáló öreg arcokról készült sorozata, a gömöri nemes családok címerrajzai, valamint számos népeleti rajza a putnoki *Gömöri Múzeum* képzőművészeti gyűjteményét gazdagítja. A mindig adakozó szellemű alkotó hálásan fogadta az iránta és munkássága iránt tanúsított figyelmet és érdeklődést, s ezt bőkezűen, egy-egy rajzzal vagy grafikai sorozattal köszönte meg. Ily módon alkotásai sokfelé megtalálhatók, nagy örömeire többek között Keleméren, szülőfalujában is, ahol az *Aggteleki Nemzeti Park* jóvoltából a *Mohos-házban* állandó kiállításon láthatják a vendégek lovas képeinek egy részét. A miskolci *Herman Ottó Múzeumnak* is számos darabot adományozott.

A helytörténet és a néprajz iránti vonzalma az 1960-as évektől követhető nyomon. Ekkoriban jelentek meg első írásai, s ez idő tájt kezdte gyűjteni egy letűnt kor és élet tárgyi emlékeit. Nyugdíjba vonulása után ez a szenvedély felerősödött. Szellemi gyűjtéseit előbb honismereti pályázatok formájában készítette el, később önálló kiadványokban jelentette meg (*Népeleti rajzok; Fejfás temetők a magyarországi Gömörben; A Sajó és Szuha vidékének kisnemessége; Lakosság és templomi ülésrend I-II.; A keleméri Mohosok; Fejezetek Putnok múltjából; A cigányzene Gömörben; Lovak és lovasok; A megberetvált vaddisznó – Keleméri adomák, történetek*).

Faggyas István a néprajzi munkák mellett verseket is ír. Verseinek gyűjteménye *Őszi virágok* címen látott napvilágot. Rajztehetsége és a rajzolás iránti szeretete abban is megmutatkozik, hogy az összes könyvét és dolgozatát ő maga illusztrálta.

A sors sok megpróbáltatás elé állította: végigélte és harcolta a második világháborút, a menekülés során elvesztette egyetlen gyermekét, akinek hiánya fájó űrként végigkísérte egész életét, túlélte a családi malom államosítását, majd tönkretételét, elviselte a megbélyegzést, a meghurcoltatásokat. Mégis szerencsés, boldog ember volt, aki az élet egyik legnagyobb ajándékaként magáénak mondhatta hű társának gondoskodó szeretetét és támogatását a mindennapok gondjában és örömeiben. Az Ő szívében és a mi lelkünkben is emléke örökké élni fog.

Bodnár Mónika

A költő hazatérése Dénes György (1923–2007)

Somogyi Tibor felvétele

Hazatér a költő oda, ahonnan elindult: a kishazába, Gömörországba, annak is egyik szívébe: Pelsőcre. Mert Gömörnek, ha valaki nem tudná, sok-sok szíve van. Nincs még egy vidéke a világnak, ahonnan ennyi költő, író, művészember indult volna világhódító útjára, magát szétosztani akaró, világot jobbítani próbáló keresztútra, mint innen. Pelsőcről, Péterfaláról, Panyitból, Radnótból, Rimaszombatból. Hadd ne soroljam. Dénes György, mindannyiunk Gyuri bácsija 84 év földi lét után visszatér az anyaföldre. Ebbe a ragadós, kemény, embert riasztó, világgá zavaró gömöri agyagba. Mert hiába élte le élete nagy részét Pozsonyban, aki Gömörben születik, abból sosem lesz honos polgár a nagy olvasztótégelyben.

Utolsó éveiben, ritka találkozásunk alkalmával mindig nekem szegezte a csipkelődő, provokatív kérdést: „*Tulajdonképpen miért nem lettél te fazekas?*” Amivel természetesen szülőfalum kézműveseire, a mellétei fazekasokra utalt, akik méltóztattak kihalni, abbahagyni a szakmát. Később rájöttem, dehogyis csipkelődött, inkább számon kérni próbált. A gyökerek, a múlt, a feledés, az önfeladás kínzó kérdéseit vetette fel. Mivel én voltam kéznél, hát nekem. Az idősebb jogán, és talán azért is, mert Pelsőchöz nekem is volt/van némi közöm. A kérdés persze megállt a levegőben, és ott is maradt mindig megválaszolatlanul.

S talán nem tévedek nagyot, ha azt mondom, Dénes György esetében is a fent idézett „múlt, feledés, önfeladás” a kulcsszavak. Talán azért lesz az ember költő, hogy kicszelezze a feledést, hogy nyomot hagyjon a világban. Talán. Az 1923-ban született Dusík Dániel is ezért fogott tollat. Első versét még ifj. Dusík Dániel nevével közölte az *Új Szó* 1949. szeptember 4-i száma (*Nyári mezőkön*), és

sokáig azt hitték, ez volt az első szlovákiai magyar vers a némaság évei után. Aztán kiderült, Gály Olgáé vagy Gyurcsó Istváné az elsőség. A tényen azonban mit sem változtat, hogy Dénes György egyik tagja volt az alapozó nemzedéknek. Hamarosan a napilap munkatársa lett, ahonnan rövidesen, 1951-ben átment a rádió magyar szerkesztőségébe, ahol egészen nyugdíjazásáig, 1985-ig vezette az irodalmi rovatot.

Dénes György rendkívül termékeny költő volt, egyes vélemények szerint talán a legtermékenyebb szlovákiai magyar poéta. Szám szerint 21 kötete jelent meg. Mi sem természetesebb, hogy írói indulásakor ő sem mentesült a kor mételyétől, a sematikus országépítő lelkesedés eufóriájától (ne feledjük, mélyről jött, és szegény világban cseperedett fel, ezért bízott a jobb világ ígéréteiben), hogy a kiábrándulás után annál keserűbbre váltson a hangja, annál több lemondás, szomorúság és magányérzés süssön át a költészet szövetén. Két kötete után (*Magra vár a föld*, 1952; *Kék hegyek alatt*, 1955) lírájában már alig maradt nyoma a rossz értelemben vett „közéletiségnek”. Ehelyett befelé forduló, csöndes, meditatív hangvétel lett jellemző a verseire, sok érzékletes tájleírással és természeti képpel gazdagította szlovákiai magyar lírát. Sosem mondott le azonban a közösségért való aggodásról, és sosem feledte, honnan indult. „*Akikért én hadba szállok, / gazdagon is proletárok*” – írta például 1978-ban.

Az áttörést az 1966-ban megjelent *Évek hatalma* című kötete hozta meg, majd lírája, hangvétele, költői eszköztára egyre csiszoltabbá vált. Az *idő történetében* (1970), *Mélység fölött* (1972), *Szemben a mindenséggel* (1976), a *Fenyéren boróka* (1979), a *Virágzó némaság* (1981), a *Hajnaltól alkonyig* (1983) vagy az *Elfogy a fény* (1988) című kötetei szinte egyenletes nivót mutatnak. Közös nevezőjük, hogy elég korán, már a hetvenes évek második felében leszámolt az élet, a magány, az emberi küzdelem végső kérdéseivel. Borongó, sötét hangulatú lírai költővé érett Dénes, és az is maradt mindvégig.

De mintha ellensúlyozni akarta volna saját sötét világát, a hetvenes években önfeledten játszani kezdett: egymás után sorjáztak gyermekvers-kötetei. Úgy áradtak tollából a gyermekdalok, mintha az Isten is gyerekköltőnek teremtette volna. A nyolcvanas-kilencvenes évekre talán ebben a műfajban is ő volt a legtermékenyebb. A *Pipitér* (1984), a *Bükkfamakk* (1987), a *Zebramadár* (1991), a *Sétálni ment három kalap* (1994), a *Kenderkóc* (1999) valamint a *Tüsszentős király* (2000) című kötetek legjobb versei az egyetemes magyar gyerekköltészet kimeríthetetlen tárházába tartoznak.

Talán éppen e furcsa, de korántsem logikátlan ketősség – a költői szomorúság és a költői játszódás – közös keretbe foglalt önarcképe tükrözi leghívebben Dénes György, Gyuri bácsi életét. S az utókor? A kérdés még korai. Ő minden tőle telhetőt megtett a feledés ellen.

Kövesdi Károly